

Robin Pannekoek

Een nieuwe taak voor de universiteit?

Een pleidooi voor het aanbieden van digitaal lesmateriaal aan middelbare scholen

In deze Hoog van de Toren houdt Robin Pannekoek een pleidooi voor Nederlandse universiteiten om zich bezig te gaan houden met het produceren van digitaal lesmateriaal voor middelbare scholen. Als voorbeeld wordt het project ‘The Great Unsolved Mysteries in Canadian History’ aangehaald. Deze website is tot stand gekomen door een samenwerking tussen University of Victoria, de Université de Sherbrooke en het Ontario Institute for Studies in Education, en heeft lesmateriaal van hoogwaardige kwaliteit geleverd en digitaal gratis beschikbaar gemaakt. In dit stuk vraagt Pannekoek zich af of zo iets in Nederland ook mogelijk is.

De Rijksuniversiteit Groningen heeft onlangs de Master ‘Digital Humanities’ gelanceerd, een teken dat ook in de letterenfaculteit van Groningen de *digital turn* tot wasdom komt.¹ Bij deze Master worden studenten opgeleid om cultuur, taal en geschiedenis te bezien door de lens van digitale methoden.² De tijd lijkt daarmee aangebroken dat er meer nagedacht moet worden over nieuwe vormen van digitale geschiedenis. Momenteel wordt digitaal lesmateriaal voor middelbare scholen gemaakt door meerdere uitgeverijen, bedrijven en instellingen, maar waarom eigenlijk niet door de universiteit?³ Juist de Groningse school, met haar nadruk op geschiedtheorie, zou digitaal lesmateriaal kunnen produceren om op deze wijze historisch redeneren op te nemen in de bovenbouw van het middelbare onderwijs.

Voor de onderbouw wordt al volop geëxperimenteerd. Een excellent regionaal voorbeeld is het project Scholtenhuis.nl, waar een virtuele en driedimensionale reconstructie van het voormalige hoofdkwartier van de *Sicherheitsdienst* (SD) is gemaakt. Naast de reconstructie is voor educatieve

doeleinden ook een interactieve documentaire ontwikkeld geschikt voor groep zeven en acht van het basisonderwijs en klassen een tot en met drie van het voortgezet onderwijs.⁴

De voordelen van een wijdverspreid begrip van historisch redeneren zijn opgesteld door de sociaalhistoricus John Tosh. In zijn boek *Why History Matters* (2008) noemt hij twee praktische voordelen voor de actieve burger in een vrije democratie. Allereerst kan het bij individuen het gevoel versterken dat zij tot een groep behoren door geschiedverhalen van een gedeeld verleden te verankeren. Daarnaast helpen de intellectuele middelen (historische vaardigheden) individuen om de ontwikkeling naar een kritische burger te faciliteren.⁵ Dit moet uiteindelijk leiden tot de verwezenlijking van een deliberatieve democratie. Een deliberatieve democratie is een vorm van publieke besluitvorming waarin informatievergaring, overleg en uitwisselen van argumenten centraal wordt gesteld (dit kan zowel in een directe als indirecte democratie worden geïmplementeerd).⁶ Hiervoor is wel een zekere mate van kennis en kritische scherpzinnigheid nodig. De geschiedkunde leent zich hier uitstekend voor. Tosh spreekt van een plicht van historici om kritisch burgerschap in een samenleving te vergroten.⁷ In deze Hoog van de Toren kom ik met een suggestie voor de RUG om hier aan bij te dragen.

Om historisch redeneren wijd te verspreiden zal ik twee aanknopingspunten als startpunt nemen: *digital history* en het onderwijs. Geschiedenis kan in dit digitale tijdperk langs nieuwe wegen het publiek bereiken. *Digital history* heeft een aantal grote voordelen, waarvan er drie zijn die naar mijn mening relevant zijn om hier te benoemen. Allereerst is het relatief eenvoudig en goedkoop te gebruiken. Ten tweede maakt het een grote opslagcapaciteit mogelijk. Het derde voordeel is de verbetering van de toegankelijkheid van bronnen; je hoeft geen grote afstand af te leggen om toegang tot informatie te verkrijgen.⁸ Het onderwijs – met name het middelbare onderwijs – is een voor de hand liggend startpunt, omdat hier het vak geschiedenis wordt aangeboden. Universiteiten zouden als digitaal publieksgeschiedenisproject lesmateriaal kunnen produceren voor hoger middelbaar onderwijs dat erop gericht is om leerlingen kennis te laten maken met historisch redeneren. Uiteraard is dit geen uniek idee, maar ik zal aan de hand van een project in Canada illustreren wat de RUG voor invalshoek kan nemen.

Het project ‘The Great Unsolved Mysteries in Canadian History’ (GUMCH) levert intrigerend lesmateriaal van hoge kwaliteit voor scholen en universiteiten. Het is een hulpmiddel om studenten en leerlingen te onderwijzen in de Canadese geschiedenis en in geschiedkundige

onderzoeksmethodes. Het project is een samenwerking tussen de University of Victoria, de Université de Sherbrooke en het Ontario Institute for Studies in Education (een afdeling van de University of Toronto). Het lesmateriaal wordt aangeboden via een serie instructieve websites. Het doel is leerlingen uit te nodigen om archiefonderzoek te doen, door ze uit te dagen om oude historische misdaden op te lossen. Al het materiaal wordt aan docenten en leerlingen gratis geleverd als een *publieke dienst*.

Het project begon in 1997 met de lancering van de website ‘Who Killed William Robinson?’. William Robinson, een zwarte Amerikaan, overleed op 1868 in de Britse kolonie Salt Spring Island. Alle aanwezige sleuteldocumenten met betrekking tot dit onderwerp werden gedigitaliseerd en zijn gratis in te zien. Deze documenten werden vertaald en verzameld op één site. Daarnaast werden er voor de leraren gidsen geschreven om te helpen bij de implementatie in het klaslokaal.

De leerlingen worden dus uitgedaagd om de oude misdaad op te lossen door serieus bronnenonderzoek. Ze moeten een onderzoeksstrategie maken en vaardigheden als kritisch denken (analyseren) gebruiken om hun theorie te verdedigen op de vraag: wie vermoordde William Robinson?⁹ Het project werd in 2003 uitgebreid met de creatie van twee nieuwe mysteriearchieven. Na deze uitbreiding begon het balletje te rollen en werden er met nieuwe fondsen nog meer mysteries toegevoegd. Veel thema's passeren de revue zoals slavernij, de problematiek met Aboriginals, ziekte, terrorisme, vroege nederzettingen, zorg voor gehandicapten en gezinsgeweld. Het project heeft meerdere prijzen gewonnen en er zijn 1.500 gidsen voor leraren aangevraagd.¹⁰

Wanneer het gehele GUMCH-project in beschouwing wordt genomen liggen er vier sterke punten aan de basis van het succes. Ten eerste het innovatieve karakter. Geschiedenis is veel meer dan jaartallen en namen leren – een opvatting die te veel mensen hebben. Het vak geschiedenis draait om het oplossen van vraagstukken door met het overgeleverde bewijsmateriaal een verklaring voor een gebeurtenis of ontwikkeling te geven. Juist door het oplossen van een mysterie centraal te zetten komt één van de kerntaken van de historicus aan bod. Het tweede punt is de financiering. Het project wordt onder andere gesteund door erfgoedinstellingen, universiteiten en musea,¹¹ wat de hoge kwaliteit en duurzaamheid van het project mogelijk maakt. Het derde punt is de samenwerking; het project is zeer professioneel opgezet met verschillende afdelingen en personeel met verschillende specialisaties. Ook de samenwerking met universiteiten onderling valt hieronder.¹²

Bij een analyse van het eerste mysterie, ‘Who Killed William Robinson,’

wordt zichtbaar dat de bovengenoemde punten al aanwezig waren. Zo is de kwaliteit van de site noemenswaardig, met teksten die zijn geschreven door twee historici met een specialisme in het onderwerp en tijdvak.¹³ Ook is de keuze voor het mysterie weloverwogen gemaakt. De moord op William Robinson, een zwarte man in 1868, raakt veel historische thema's. Het gaat over de *settlers* die naar Canada gingen. Leerlingen en studenten leren over het belang van land, gerechtigheid, verschillende nationaliteiten, religie en het afpakken van eigendommen van de Aboriginals.¹⁴ De Engelse handleiding voor de docent telt maar liefst 133 pagina's, en is gratis als Pdf-bestand te downloaden.¹⁵

Zou zo iets in Nederland ook geïmplementeerd kunnen worden? Het is relevant om stil te staan bij het gegeven dat vanuit onderwijsland zelf in de laatste jaren geroepen wordt om hervorming van het schoolcurriculum. Zo was er de oproep van de Onderwijsraad om een eigentijds curriculum aan te bieden op scholen.¹⁶ De RUG kan met het maken van digitaal lesmateriaal een beroep doen op het analytische en creatieve vermogen van leerlingen en het eigen leren stimuleren. Eventueel zou samengewerkt kunnen worden met andere universiteiten om de kwaliteit en het kapitaal te vergroten. Leerlingen worden op deze manier voorbereid op een samenleving die hoge eisen stelt.

Uiteraard zijn er ook enkele problemen verbonden aan zo'n project. Zo is het strenge en rigide curriculum in Nederland een mogelijke dreiging. De implementatie in het klaslokaal kost vanzelfsprekend tijd die ten koste gaat van het leren van jaartallen, periodes en historische personen. Het is de vraag of docenten hiervoor de ruimte hebben. Door de Onderwijsraad is hier al eerder kritiek op geleverd. In een rapport uit 2014 stond de oproep om het onderwijs flexibeler te maken.¹⁷ Vanzelfsprekend is het inzetten van gespecialiseerde historici, onderhouden van een website en maken van handleidingen voor docenten om de leerling adequaat te begeleiden niet goedkoop.

Toch zie ik kans voor Nederlandse universiteiten om met het maken van digitaal lesmateriaal buiten de geschiedwetenschap een wijdverspreider begrip van historisch redeneren te verwezenlijken, dat kan bijdragen aan de vorming van kritisch burgerschap en een betere aansluiting met het universitair onderwijs bewerkstelligd.

Noten

1. Rijksuniversiteit Groningen, *RUG begint nieuw masterprogramma: Digital Humanities*. <http://www.rug.nl/news-and-events/news/archief2016/nieuwsberichten/0217-unifocusdigitalhumanities> (geraadpleegd 6-3-2016).
2. Rijksuniversiteit Groningen, *Master Digital Humanities: introductie*. <http://www.rug.nl/masters/digital-humanities/> (geraadpleegd 22-5-2016).
3. Zie bijvoorbeeld: Noordhoff Uitgevers, *Geschiedeniswerkplaats*. <http://www.noordhoffuitgevers.nl/wps/portal> (geraadpleegd 22-5-2016).
4. Zie voor meer informatie over dit project de webpagina van het Oorlogs- en Verzetcentrum Groningen (OVCG): <https://www.ovcg.nl/projecten/digitale-reconstructie-van-het-scholtenhuis-sd> (geraadpleegd 24-5-2016). Het project is online beschikbaar via: <http://www.scholtenhuis.nl/>.
5. John Tosh, *Why History Matters*, (Basingstoke etc.: Palgrave Macmillan, 2008), vii-xi.
6. Joseph M. Bessette, "Deliberative Democracy: The Majority Principle in Republican Government," in *How Democratic is the Constitution?* Ed. Robert A. Goldwin en William A. Schambra (Washington/London: American Enterprise Institute for Public Policy Research, 1981), 104-106.
7. John Tosh, *Why History Matters*, 140-143.
8. Daniel Cohen en Roy Rosenzweig, 'Introduction', *Digital History: a Guide to Gathering, Preserving, and Presenting the Past on the Web*. <http://chnm.gmu.edu/digitalhistory/introduction/> (geraadpleegd 16-1-2016).
9. Website van Great Unsolved Mysteries in Canadian History. <http://www.canadianmysteries.ca/en/about.php> (geraadpleegd 1-11-2015).
10. Website van Great Unsolved Mysteries in Canadian History: <http://www.canadianmysteries.ca/en/index.php> (geraadpleegd 1-11-2015).
11. Op de website is een indeling gemaakt van vijf fases waarin het project tot volwassenheid is gekomen: <http://www.canadianmysteries.ca/en/peopleBehind.php> (geraadpleegd 30-10-2015).
12. Zeventwintig medewerkers worden op de site weergegeven in 2007-2008: <http://www.canadianmysteries.ca/en/5685.php> (geraadpleegd 30-10-2015).
13. Website van Who Killed William Robinson: <http://www.canadianmysteries.ca/sites/robinson/home/originators/indexen.html> (geraadpleegd 30-10-2015).
14. Website van Who Killed William Robinson.
15. Sandwell, Ruth, Heidi Bohaker, Tina Davidson, Janet N. Mort, Mia Riemers en Grace Ventura. *Teachers' Guide to Who killed William Robinson? Race, Justice, and Settling the Land* (2007). Online aan te vragen via de website van Who Killed William Robinson.
16. Onderwijsraad, Een eigentijds curriculum, 19 mei 2014: <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2014/een-eigentijds-curriculum/item7127> (geraadpleegd 30-10-2015).
17. Onderwijsraad, Een onderwijsstelsel met veerkracht, 8 december 2014: <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2014/een-onderwijsstelsel-met-veerkracht/item7192> (geraadpleegd 30-10-2015).